

STRATEGIA ROZWOJU PSZCZELARSTWA POWIATU ŻYWIECKIEGO

DZIAŁANIA NA RZECZ BIORÓŻNORODNOŚCI

Pszczelarstwo jako ogniwo bioróżnorodności regionu

Żywiec 2020

Strategia została opracowana przez zespół w składzie:

Andrzej Baksik
Piotr Biernat
Zbigniew Gąsiorek
Agnieszka Kusiak
Czesław Malinka
Włodzimierz Małysiak
Alicja Motyka
Wacław Nogaś
Eugeniusz Piechota
Ryszard Piestrak
Wiesław Szczyrk
Józef Ścieszka
Paweł Zuziak
Stanisław Żur

Korektę wykonali:

Andrzej Baksik, Monika Baron, Piotr Biernat, Zdzisław Gąsiorek, Grzegorz Hulbój, Paweł Jureczka, Wiktoria Kasztelnik, Aniela Kormaniak, Piotr Orawczak, Tadeusz Ozimiński, Eugeniusz Piechota, Włodzimierz Pietraszko, Janina Ścieszka, Andrzej Tomiczek, Antoni Widz, Sabina Zuziak

Konsultacje:

prof. dr hab. Józef Kania, dr Krystyna Vinogradnik – Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego w Krakowie.

Moderator warsztatów:

Wiktoria Kasztelnik

Opracowany materiał jest przeznaczony do wykorzystania przy opracowywaniu projektów strategii przez samorządy terytorialne oraz instytucje związane z rolnictwem, a także przez organizacje pszczelarzy.

Podziękowanie

To dzięki informacjom zawartym w ankietach ogólnych, ankietach anonimowych, rozmowach telefonicznych, przesłanych wiadomościach e-mail oraz sugestiom, zostały opracowane cele strategiczne, przedsięwzięcia, wizja i misja działalności Kół pszczelarskich, Stowarzyszeń na lata 2021 do 2027 powiatu żywieckiego.

Dziękuję, życzę zdrowia i sukcesów.

Wacław Nogaś

*Prezes Beskidzkiego Stowarzyszenia Rozwoju Obszarów Wiejskich
i Kształcenia Ludności w Rychwałdzie*

SPIS TREŚCI:

Wprowadzenie	5
ROZDZIAŁ 1	
Charakterystyka powiatu żywieckiego	7
ROZDZIAŁ 2	
Analiza warunków pszczelarstwa powiatu żywieckiego	10
Słabe strony pszczelarstwa	10
Mocne strony pszczelarstwa	10
Szanse	10
Zagrożenia	11
Wyzwania	11
ROZDZIAŁ 3	
Wizja pszczelarstwa do 2027 r.	12
Misja	12
Cele strategiczne, kierunki działań, przedsięwzięcia	12
ZAŁĄCZNIKI	
Ankiety	15
Zbliżenia w krajoznawczym plenerze Żywiecczyzny z uwzględnieniem pszczelarstwa	18

Kiedy pszczoła zniknie z powierzchni ziemi,
człowiekowi pozostaną tylko cztery lata życia.
Skoro nie będzie pszczół, nie będzie też zapyłania.
Zabraknie więc roślin, potem zwierząt.
Wreszcie przyjdzie kolej na człowieka.

Albert Einstein

Wprowadzenie

Beskidzki Związek Pszczelarzy „Bartnik”, Koła Pszczelarzy Ziemi Żywieckiej oraz Beskidzkie Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich i Kształcenia Ludności w Rychwałdzie, Stowarzyszenie Pszczelarzy „Beskidzkie Trutnie” w Kocierzu Rychwałdzkim, postanowiły podjąć się opracowania strategii rozwoju pszczelarstwa na lata od 2021 do 2027 na terenie powiatu żywieckiego.

Przytoczone słowa Alberta Einsteina ostrzegają i podkreślają ważną rolę pszczół w zachowaniu biologicznej różnorodności otaczającej nas przyrody.

Pszczoły zapyłają 315 gatunków roślin rolniczych, ogrodniczych i zielarskich. Jeden kilogram miodu (720 ml) to nektar z od 3 do 5 milionów sztuk kwiatów. Jedna rodzina pszczoła w ciągu jednego roku zapyła od 300 do 500 milionów kwiatów, zapewniając wydanie przez roślinę owoców do spożycia i dalszego rozmnażania. Pszczoły to również „fabryka farmaceutyczna” miodu do spożycia, jak i lekarstw nieobciążonych negatywnymi ubocznymi skutkami działań na organizm ludzki (pyłek, kit pszczeli, jad, miody odmianowe).

Niniejsza Strategia jest zgodna ze „Strategią Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030” i realizuje jej cele, w szczególności w zakresie celu strategicznego pod nazwą „Zachowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności w dobrym stanie oraz umożliwiający korzystanie z ich zasobów obecnym i przyszłym pokoleniom”, kierunek działań: Poprawa stanu ekosystemów i stanu gatunków oraz odtwarzanie utraconych elementów różnorodności biologicznej, kierunek działań: Przeciwdziałanie zagrożeniom dla różnorodności biologicznej i georóżnorodności oraz kierunek działań: Zrównoważone użytkowanie zasobów przyrody. Przyczynia się także do wzmocnienia i identyfikacji lokalnych krajobrazów kulturowych i ochrony istniejących zadrzewień przydrożnych oraz propagowania i wspierania nasadzeń wzdłuż nowo budowanych dróg w zakresie realizacji jej II celu strategicznego „Zachowanie i ochrona obszarów o wysokich walorach krajobrazowych oraz powstrzymanie degradacji krajobrazu i przywracanie ład przestrzennego”, w kierunku działań: Rozwój sieci obszarów chroniących prawnie walory krajobrazu, co w sposób szczególny odnosi się do powiatu żywieckiego.

Strategię opracowano metodą grupową – technika grup nominalnych, z wykorzystaniem elementów burzy mózgów.

W opracowaniu uczestniczyli pszczelarze powiatu żywieckiego, członkowie Beskidzkiego Związku Pszczelarzy BARTNIK oraz ŚODR – Biuro Powiatowe Doradztwa Rolniczego w Żywcu, Beskidzkie Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich i Kształcenia Ludności, Stowarzyszenie Pszczelarzy „Beskidzkie Trutnie”.

Powyższe opracowanie pozwala spojrzeć na zabezpieczenie biologicznej równowagi środowiska powiatu żywieckiego, przy włączeniu do współpracy mieszkańców. Masowe ginięcie rodzin pszczelich (CCD), które wystąpiło w Stanach Zjednoczonych w 2006 r., spowodowało straty w wysokości 80% pogłowia rodzin pszczelich. Od powyższej daty na całym świecie powołano grupy robocze do określenia przyczyny **masowego ginięcia pszczół**. Pszczoły, opuszczając ule, nie „zostawiają informacji”, co z nimi się dzieje? Na terenie naszego powiatu takie przypadki również występują, dziesiątkując liczbę rodzin w pasiekach od kilku lat. Realizacja zaplanowanej strategii pozwoli stworzyć tym pożytecznym owadom środowisko przyjazne do spełnienia tak ważnej roli, jaką jest zapylenie roślin.

ROZDZIAŁ 1

CHARAKTERYSTYKA POWIATU ŻYWIECKIEGO

W Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2020+”, powiat żywiecki został zaliczony do obszaru południowego – Podbeskidzie.

Strategia ta charakteryzuje subregion południowy województwa śląskiego jako:

- obszary wiejskie o charakterze górskim,
- obszary z dużym potencjałem turystyczno-rekreacyjnym,
- obszary o bogatych walorach przyrodniczych Żywieckiego Parku Krajobrazowego i Parku Krajobrazowego Beskidu Małego,
- obszar Natura 2000 PLH240006 Beskid Żywiecki, PLB240002 Beskid Żywiecki.

Pszczelarstwo powiatu żywieckiego wpisuje się w atrakcyjność turystyczną tego regionu, przyczyniając się do rozwoju wszelkich działań związanych z turystyką, rekreacją i wypoczynkiem.

Pszczoly zabezpieczają zachowanie biologicznej różnorodności otaczającej przyrody dla turystów, a również pozyskiwanie produktów pszczelich do spożycia, jak i lecznictwa.

Powierzchnia powiatu żywieckiego	1040 km ²
Ludność	153226
Miejscowości wiejskie	107
Miasta	1
Powierzchnia gruntów ogółem	193 996 ha
Użytki rolne	35,6% powierzchni powiatu
Lasy	50,7% powierzchni powiatu
Grunty pozostałe	13,7% powierzchni powiatu
Na 1 km ² przypada	7,05 rodziny pszczelej

Pszczoly są bardzo ważnym elementem otaczającej nas przyrody i zwiększają atrakcyjność turystyczną regionu.

Na terenie powiatu żywieckiego pszczelarze są zorganizowani w 10 kołach, które należą do Beskidzkiego Związku Pszczelarzy BARTNIK z siedzibą w Bielsku-Białej. (stan na dz. 30 września 2020 r.)

Lp.	Wyszczególnienie kół pszczelarskich	Liczba pszczelarzy	Liczba rodzin pszczelich
1	Gilowice	104	1986
2	Jeleśnia	13	214
3	Koszarawa	25	440
4	Korbielów	16	215
5	Lipowa	19	335
6	Międzybrodzie	28	450
7	Radziechowy	49	1106
8	Świnna	39	572
9	Węgierska Górka	54	1160
10	Żywiec	51	853
	RAZEM	398	7331

W ostatnich 4 latach wzrosła liczba pszczelarzy (o 18%) i rodzin pszczelich (o 8%). Obecnie w strukturze posiadanych rodzin pszczelich w 61% to pasieki, w których jest do 20 rodzin pszczelich, a w 31% to pasieki mające od 20 do 50 rodzin pszczelich, natomiast pasiek dużych – powyżej 50 rodzin jest 8%.

Większość pszczelarzy pracę w pasiece traktuje jako dodatkowe zajęcie wykonywane dla przyjemności, nie nastawiając się na duże dochody z jej prowadzenia. Na terenie powiatu tylko 6 pasiek ma charakter pasiek zawodowych. Są to pasieki prowadzone jako gospodarstwa rodzinne, których właściciele zajmują się pszczołami od kilku pokoleń. Pasieki te mają zarejestrowaną sprzedaż bezpośrednią, którą prowadzą na terenie całego województwa śląskiego.

Obecnie w strukturze wiekowej pszczelarzy przeważają osoby w wieku powyżej 40 lat – jest ich 75%, natomiast tylko 25% stanowią osoby do 40 lat.

Powiat Żywiecki znajduje się w Beskidzie Żywieckim, który co do wysokości jest drugim pasmem polskich Karpat po Tatrach. Kolejnymi pasmami górskimi, które również częściowo znajduje się w granicach powiatu są Beskid Śląski i Beskid Mały, z łańcuchami szczytów porośniętych lasami. Stoki górskie są porośnięte w przewadze monokulturą świerkową posadzoną w XIX w. obecnie zastępowaną drzewostanem mieszanym z przewagą buka, które składem odpowiadają pierwotnie rosnącym tu lasom. Jeszcze do niedawna niższe partie górskie były polami uprawnymi gdyż przez stulecia, bo aż do końca XX wieku, rolnictwo stanowiło znaczący udział utrzymania ludności miejscowej. Te zachodzące zmiany szczególnie negatywne odbijają się na pszczelarstwie. Lasy iglaste stanowiły źródło pozyskiwania miodu spadziowego, ale obecna masowa wycinka drzew na całych połaciach stoków leśnych powoduje, że coraz trudniej jest o ten miód. Zaniechanie upraw polowych, porzucanie pastwisk i łąk powoduje zarastanie ich roślinnością, która nie stanowi pożytku dla pszczół. Masowa wycinka drzew przydrożnych i na posesjach powoduje znikanie cennych drzew dla pszczół jak lipy, klony, jawory, jarzęby i inne. Baza pożytkowa ulega ciągłemu zmniejszeniu, a ilość rodzin pszczelich wzrasta na naszym terenie. Prowadzi to do tego, że pszczoły przynoszą coraz mniej nektaru, przez to mają słabszą kondycję zdrowotną, a to doprowadza do zwiększania się jednostek chorobotwórczych pszczół. W kontekście takich zmian należy się zastanowić nad tym czy w perspektywie czasowej mówimy o rozwoju, czy o uratowaniu pszczelarstwa. Należy postawić pytanie: co stanie się z pszczelarstwem, gdy pasieki nie dostarczą minimalnego przychodu na pokrycie kosztów ich utrzymania. Obecnie w 27% osoby prowadzące pasieki w naszym powiecie to osoby starsze, liczące powyżej 65 lat, a które z przyczyn zdrowotnych wkrótce mogą przestać zajmować się pszczołami. Wówczas pozostaną tylko pasieki kilku ulowe prowadzone przez miłośników pszczół w celach hobbystycznych. Obecnie masowo postępująca aglomeracja terenów wiejskich nie sprzyja pszczelarstwu, które jest traktowane przez nowych właścicieli posesji za uciążliwe. W wyniku tego w przyszłości pszczoły powrócą do lasu, tylko pytaniem jest, czy w tym lesie będzie pożytek pszczeli?

Od momentu zasiedlania terenów Żywiecczyny funkcjonowało tu bartnictwo i było znaczącym elementem gospodarki rolnej podobnie jak owczarstwo. Wynikało to z faktu, że gleby były mało urodzajne i dawały niski plon. Pasieki były przekazywane z pokolenia na pokolenie w rodzinie, i stanowiły jeden z elementów całego inwentarza zwierzęcego. W gospodarstwach małorolnych ciężko byłoby utrzymać się tylko z chowu pszczół. Przez wieki uzyskiwany miód i воск z reguły był przeznaczany na potrzeby

rodziny i jako forma zapłaty lub darowizny. Do XIX w. tylko zamożni gospodarze mieli w swoich sadach pasieki, które w dobrych latach przynosiły większe, towarowe, ilości miodu i wosku. W okresie międzywojennym już mniej zamożni gospodarze na własne potrzeby zakładali pasieki. Zmieniło się to w XX w. wraz z rozwojem turystyki, wtedy to „letniskowcy„ chętnie kupowali miód u gospodarzy.

W przyszłości będzie wzrastało zainteresowanie zakupem miodu u pszczelarzy w pasiekach, gdyż konsument chce mieć pewność, że nabywa produkt dobrej jakości. Dlatego ważne jest promowanie marki Miodów Ziemi Żywieckiej jako miodów o wysokich walorach zdrowotnych i z tradycjami wielopokoleniowymi.

ROZDZIAŁ 2

ANALIZA WARUNKÓW PSZCZELARSTWA POWIATU ŻYWIECKIEGO

Słabe strony pszczelarstwa:

1. Malejąca baza roślin miododajnych.
2. Brak dokładnej wiedzy i informacji o istniejących pasiekach (wiele małych pasiek nie należy do kół pszczelarskich i nie wypełnia obowiązku rejestracji w zasobach Powiatowego Lekarza Weterynarii) oraz o ich rozmieszczeniu w terenie.
3. Brak wiedzy marketingowej pszczelarzy oraz promocji produktów z własnych pasiek
4. Brak współpracy pszczelarzy z właścicielami gruntów i odwrotnie.
5. Brak prawnego zabezpieczenia pozostawionych bez opieki pasiek.
6. Brak jednostek certyfikujących karmę i probiotyki dla pszczół: syropy, cukier, preparaty wspomagające rozwój rodzin pszczelich.
7. Wzrost cen sprzętu pszczelarskiego.
8. Nierównomierne napszczelenie terenu (brak map rozmieszczenia pasiek).
9. Brak przepisów prawnych dotyczących lokalizacji pasiek wędrownych i respektowania ogólnych przepisów weterynaryjnych.
10. Niekoszenie nieużytków i ich niekontrolowane zarastanie roślinami inwazyjnymi (np. barszcz Sosnowskiego i kaukaski, niecierpek gruczołowaty, rdestowce, klon jesionolistny i inne).
11. Brak tradycyjnego kośno-pastwiskowego użytkowania łąk.
12. Zagęszczenie zabudowy mieszkalnej.
13. Powiększanie powierzchni, w tym ogrodów, pozbawionych roślin kwiatowych.
14. Monokultura upraw.

Mocne strony:

1. Rozdrobnienie pasiek.
2. Zrzeszanie się pszczelarzy i wzajemne wsparcie.
3. Otwartość i dzielenie się wiedzą o prowadzeniu pasiek z młodszym pokoleniem.
4. Duże zaangażowanie, pasje, rodzinne tradycje pszczelarzy.
5. Umiejętność pozyskiwania środków na unowocześnianie pasiek.
6. Sprzedaż produktów pszczelich bezpośrednio u pszczelarzy.
7. Umiejętność odbudowy pasiek poprzez robienie odkładów.

Szanse:

1. Możliwość pozyskania dużego asortymentu produktów pszczelarskich.
2. Zwiększająca się świadomość konsumentów o wysokiej wartości miodu dobrej jakości .
3. Duże zaludnienie województwa śląskiego, gwarantujące dobry rynek zbytu.
4. Odbudowa lasów mieszanych.
5. Rozwój agroturystyki i turystyki.
6. Promowanie różnorodności upraw rolnych.
7. Zamieszczanie informacji w folderach wydawanych przez Samorzady na temat ochrony owadów i pszczół.
8. Powrót do tradycyjnego, bylinowego ogrodu przydomowego.
9. Bioróżnorodność nasadzeń drzew i krzewów.
10. Współpraca z samorządami terytorialnymi oraz rolnikami.
11. Popularność apiterapii wśród osób w podeszłym wieku.

12. Zainteresowanie młodzieży pszczelarstwem.
13. Zainteresowanie młodego pokolenia rolą pszczół i owadów pszczołowatych w środowisku i życiu człowieka.
14. Powstawanie edukacyjnych gospodarstw pszczelarskich.
15. Zatrzymanie młodego pokolenia na wsi – agroturystyka połączona z pszczelarstwem.
16. Promowanie miodu żywieckiego i miodu beskidzkiego jako produktów regionalnych.
17. Ukierunkowanie pszczelarstwa na małe przydomowe pasieki na terenach wiejskich.
18. Wsparcie pszczelarstwa środkami Unii Europejskiej i ze środków samorządów terytorialnych.
19. Ochrona istniejących pasiek w odniesieniu do powstającej nowej zabudowy mieszkalnej.

Zagrożenia:

1. Nowe jednostki chorobowe i pasożyty atakujące rodziny pszczele.
2. Niekontrolowane przemieszczanie pasiek wędrownych.
3. Mała świadomość społeczeństwa o prawidłowym posługiwaniu się środkami ochrony roślin, w szczególności w małych gospodarstwach przydomowych.
4. Monokultura rolna.
5. Niekontrolowana wycinka drzew przy braku nowych nasadzeń.
6. Duże skażenie środowiska.
7. Przepszczenie terenu.
8. Duży import miodu w cenach poniżej kosztów jego pozyskania w warunkach krajowych
9. Likwidacja sadów i ogrodów kwiatowych – moda na drzewa i krzewy iglaste.
10. GMO – możliwość wprowadzenia upraw poza kontrolą.
11. Zmiany klimatyczne – brak przedwiośnia, zmiany okresu kwitnienia roślin miododajnych, okresowe braki wody.
12. Brak przepisów prawnych dotyczących lokalizacji nowej zabudowy w stosunku do istniejących pasiek w danym terenie.
13. Brak przepisów regulujących kwalifikacje do prowadzenia pasieki.

Wyzwania:

1. Rozwój medialnej promocji rolnictwa i pszczelarstwa oraz jego produktów.
2. Rozwój agroturystyki i turystyki korzystających z pasiek w gospodarstwach edukacyjnych.
3. Szerzenie wiedzy o roli pszczół i innych zapylaczy w ekosystemie.
4. Zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie skansenów pszczelarskich.
5. Poprawa opłacalności pszczelarstwa poprzez utrzymanie przez pszczelarzy właściwych cen na produkty pszczele.
6. Współpraca pszczelarzy z Lasami Państwowymi w zakresie pszczelarstwa (nasadzenia drzew miododajnych, wyznaczenie miejsc lokalizacji pasiek).
7. Poprawa świadomości pszczelarzy o zagrożeniach w prowadzonych pasiekach.
8. Egzekwowanie obowiązku rejestracji pasiek.
9. Ukierunkowanie pszczelarstwa na małe przydomowe pasieki na terenach wiejskich.
10. Wykreowanie modeli wsparcia dla małych pasiek liczących do 10 rodzin.
11. Edukacja adeptów zakładających nowe pasieki.

ROZDZIAŁ 3

WIZJA PSZCZELARSTWA DO 2027 R.

W 2027 roku pasieki będą prowadzone głównie w obsadzie do dwudziestu pni i będą rozmieszczone równomiernie na obszarze powiatu żywieckiego, zabezpieczając biologiczną różnorodność przyrody. Ponadto funkcjonować będą pasieki liczące powyżej dwudziestu rodzin – jako pasieki wędrowne, wykorzystywane do zapylania dużych plantacji roślin uprawnych, sadów i jagodników. W oczekiwanym pokryciu terenu dla zachowania i wzrostu bioróżnorodności na 1 km² będzie przypadało od pięciu do siedmiu rodzin pszczelich. Większe pasieki towarowe, liczące powyżej 100 rodzin, będą prowadzone jako podmioty gospodarcze zatrudniające inne osoby. Pasieki będą prowadzone przez pszczelarzy posiadających przygotowanie teoretyczne i praktyczne, korzystających z najnowszych rozwiązań nauki oraz nowoczesnego sprzętu, a wszelkie prace i czynności będą prowadzone zgodnie z kodeksem dobrej praktyki produkcyjnej w pszczelarstwie. Pracownie pszczelarskie wyposażone będą w certyfikowany sprzęt do stosowania w kontakcie z żywnością i będą spełniać wymagania sanitarne. Organizacje pszczelarskie będą współpracować m. in. z lokalnymi organizacjami samorządowymi oraz organizacjami ekologów w realizacji wspólnych działań na rzecz utrzymania i wzrostu bioróżnorodności Ziemi żywieckiej, regionu i kraju. Społeczeństwo będzie miało świadomość roli pszczół w środowisku naturalnym.

Misja: Pszczelarstwo ogniwem bioróżnorodności.

CELE STRATEGICZNE

Cel I. Edukacja w zakresie pszczelarstwa skierowana do różnych grup odbiorców.

Kierunki działań:

1. Edukacja dzieci i młodzieży jako źródło podstawowej wiedzy o pszczelarstwie i produktach pszczelich oraz o roli pszczół w utrzymaniu bioróżnorodności i w produkcji rolnej.
2. Organizacja lokalnych i powiatowych Dni Pszczelarza, w tym Święta Miodu.
3. Promocja pszczelarstwa i produktów pszczelich – Miodów Ziemi Żywieckiej wpisanych na listę produktów tradycyjnych.
4. Edukacja o wykorzystaniu pszczół do zapylania roślin.
5. Ochrona zasobów, walorów historycznych i kulturowych pszczelarstwa.
6. Zapewnienie młodzieży i dorosłym dostępu do edukacji w zawodzie pszczelarza.

Kluczowe przedsięwzięcia:

1. Kontynuacja i prowadzenie w Żywcu-Moszczanicy przez Zespół Szkół Agrotechnicznych i Ogólnokształcących:
 - a) Edukacja dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych w nowo powstałym Centrum Edukacji Ekologicznej Arka,
 - b) organizowanie kursu zawodowego w zawodzie Pszczelarz i/lub Mistrz Pszczelarz,

- c) stworzenie ekspozycji pszczelarskiej na terenie CEE Arka oraz pasieki edukacyjnej.
2. Utrzymanie ciągłej współpracy pomiędzy jednostkami badawczymi i wzorowymi pasiekami.
3. Organizacja konkursów na najlepsze miody regionalne, Pasiekę Roku i Święta Miodu.

Cel II. Wdrażanie najnowszych rozwiązań w prowadzeniu pasiek.

Kierunki działań:

1. Zachowanie rodzimych ras i linii pszczół właściwych dla terenów górskich.
2. Stosowanie wysokiej jakości sprzętu w produkcji pszczelarskiej i obrocie produktami pszczelimi.
3. Dążenie do wprowadzenia nowych technologii i rozwiązań w pszczelarstwie.
4. Wzmocnienie działań nakierowanych na samoorganizację produkcji pszczelarskiej i około pszczelarskiej.

Kluczowe przedsięwzięcia:

1. Wdrożenie programu wymiany matek pszczelich na matki wyłącznie pochodzenia miejscowego.
2. Opracowanie mapy rozmieszczenia i liczebności rodzin pszczelich (pni) w terenie.
3. Wykreowanie norm wyposażenia pracowni pszczelarskich i sprzętu do stosowania w kontakcie z żywnością w obrocie handlowym produktami pszczelimi.
4. Wprowadzanie do obrotu materiałów do produkcji pszczelarskiej pochodzących ze specjalistycznych jednostek wdrażających i zaopatrujących pszczelarstwo.
5. Współpraca ze Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj” - możliwości pozyskania grantów na organizację seminariów i szkoleń w zakresie wdrożeń i upowszechniania najnowszych rozwiązań w nauce i praktykach pszczelarskich.

Cel III. Baza pożytkowa i zabezpieczenie równowagi ekologicznej

Kierunki działań:

1. Promocja nasadzeń drzew i krzewów miododajnych
2. Promocja zasiewów łąk kwietnych oraz nasadzeń innych roślin miododajnych.
3. Koszenie łąk i nieużytków przed końcem kwitnienia roślin.
4. Promowanie uprawy roślin miododajnych jako poplony.
5. Podwyższanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego stosowania oprysków środkami owadobójczymi i chwastobójczymi.
6. Ograniczenie wycinania drzew i krzewów miododajnych.
7. Objęcie dopłatami ARiMR nasadzeń roślinami miododajnymi.
8. Tworzenie parków i terenów zielonych z roślinami miododajnymi.
9. Wprowadzenie różnorodności nasadzeń na obszarach planowanych do zalesienia o drzewa i krzewy miododajne.
10. Zagospodarowanie nieużytków nasadzeniami drzew i krzewów miododajnych.

Kluczowe przedsięwzięcia:

1. Organizacja konkursów na przydomowe ogrody umożliwiające bytowanie pszczołom i pszczołowatym – preferujące sadzenie drzew owocowych i roślin miododajnych.
2. Wykreowanie systemu dopłat i preferencji do nasadzeń śródpolnych, wzdłuż dróg oraz osiedlowych zwiększających bioróżnorodność dla pszczół i pszczołowatych, zwiększających całoroczne pożytki pszczele.

Cel IV. Zdrowotność pszczół

Kierunki działań:

1. Podnoszenie świadomości i wiedzy o technice i terminach stosowania oprysków roślin wśród mieszkańców powiatu.
2. Właściwa współpraca pszczelarzy z weterynarzami w eliminacji ognisk zagrożeń chorobowych i pasożytniczych.
3. Ciągłe przypominanie pszczelarzom o prawidłowej higienie uli, pasieczyska, pomieszczeń i pracowni pszczelarskich.
4. Przestrzeganie obowiązku ewidencji i kontroli pasiek przez komisję powoływaną przez koła pszczelarskie.
5. Prowadzenie pasiek zgodnie z kodeksem dobrej praktyki pszczelarskiej.
6. Obowiązkowe zgłaszanie do weterynarii pasiek pozostawionych bez opieki.
7. Podnoszenie wiedzy pszczelarzy w zakresie zdrowotności pszczół.

Kluczowe przedsięwzięcia:

1. Opracowanie jednolitego kalendarza zabiegów sanitarnych w pasiece.
2. Realizacja projektu dotyczącego szkoleń pszczelarzy w zakresie higieny uli, pasieczyska, pomieszczeń i pracowni pszczelarskich oraz zdrowotności pszczół.
3. Wdrożenie kalendarza zabiegów higienicznych i sanitarnych w pasiekach, w tym zabiegów przeciw *Varroa destructor* (dręcz pszczeli).

Załączniki:

Załącznik nr 1. Ankiety

Do opracowania materiałów wykorzystano ankiety opracowane przez pszczelarzy powiatu żywieckiego

Ankieta 1. dla członków Kół pszczelarzy powiatu żywieckiego

Inwentaryzacja stanu wyjściowego do opracowania programu rozwoju pszczelarstwa powiatu żywieckiego na lata 2021 do 2027

1. Nazwa organizacji pszczelarskiej.....
- Adres.....
2. Teren działania/ proszę wymienić miasta gminy/.....
-
3. Gospodarstwa pasieczne;
 - 3.1 Liczba zrzeszonych pszczelarzy.....
 - 3.2 Liczba rodzin pszczelich.....
 - 3.3 Szacunkowa liczba pszczelarzy nigdzie nie zrzeszonych.....
Liczba posiadanych przez nich rodzin pszczelich.....
 - 3.4 Liczba zarejestrowanych u Powiatowego Lekarza Weterynarii.....
 - 3.5 Struktura wiekowa zrzeszonych pszczelarzy
 - Do 40 lat
 - Od 41 do 65 lat
 - Powyżej 65 lat
 - 3.6 Struktura gospodarstw pasiecznych
 - Do 10 pni
 - Od 11 do 20 pni
 - Od 21 do 50 pni
 - Od 51 do 80 pni
 - Powyżej 80 pni
 - 3.7 Liczba gospodarstw posiadających zarejestrowaną sprzedaż
 - Bezpośrednią
 - 3.8 Liczba gospodarstw będącymi rolnikami ubezpieczonymi w KRUS
- 4 Proszę wymienić po pięć słabych , silnych stron oraz szans i zagrożeń jakie występują w terenie lokalizacji pasiek.
 - 4.1 Słabe strony np. malejąca baza pożytkowa dla pszczoły miodnej
 - a.....
 - b.....
 - c
 - 4.2 Silne strony np. równomierne rozmieszczenie pasiek w terenie
 - a.....
 - b.....
 - c.....

4.3 Szanse jakie określa otoczenie zewnętrzne teraz i w przyszłości np. wsparcie w ramach programów ze Stowarzyszeni „Żywiecki Raj,,

- a.....
- b.....
- c.....

4.4 Zagrożenia płynące z otoczenia zewnętrznego np. tani miód z USA

- a.....
- b.....
- c.....

5 Proszę wymienić przynajmniej pięć najważniejszych problemów pszczelarstwa powiatu żywieckiego , które powinny być rozwiązane w perspektywie do 2027 r

Np. organizacja ogrodów kwiatowych przy domach oraz osiedlach mieszkaniowych

- a.....
- b.....
- c.....

6 Proszę opisać jak Pani/Pana zdaniem powinna wyglądać produkcja pszczelarska w 2027 roku biorąc pod uwagę całokształt jej rozwoju.

Ankieta 2.

Inwentaryzacja stanu wyjściowego do opracowania programu rozwoju pszczelarstwa powiatu żywieckiego na lata 2021 do 2027

1. Ankieta jest anonimowa

2. Dane ogólne

2.1 Miejsce lokalizacji pasieki.....

2.2 Czy pasieka jest stała.....

2.3 Czy pasieka jest wędrowna i na jakie pożytki: lipa rzepak, inne pożytki inne, jakie?.....

2.4 Wiek pszczelarza.....lat

2.5 Kto pomaga w pracy ; żona ,mąż , dzieci, pracownik najemny / podkreślić/

2.6 Wykształcenie pszczelarza, kierunek ukończonej szkoły

Zawodowe.....

Średnie.....

Wyższe.....

Kursy i szkolenia branżowe.....

2.7 Wielkość pasieki , ilość pni

2.8 Jaki rodzaj uli użytkuje Pani/Pan w pasiece; warszawski, warszawski poszerzony, dadana, wielkopolski, ostrowskiej , styropiany, inne /podkreślić/

2.9 Czy istnieje potrzeba unowocześnienia gospodarki pasiecznej

- zakup nowego rodzaju uli i jakich.....

- czy istnieje zapotrzebowanie na zakup sprzętu i jakiego.....

.....

2.10 Czy właściciel jest rolnikiem ubezpieczonym w KRUS tak/nie

3 Wymień słabe, silne strony oraz szanse i zagrożenia jakie występują w terenie lokalizacji pasieki

3.1 Słabe strony np.

a malejąca baza roślin miododajnych

- b.....
- c.....
- d.....

3.2 Silne strony np.;

a Równomierne rozproszenie pasiek w terenie

- b.....
- c.....
- d.....

3.3 Szanse jakie określa otoczenie zewnętrzne teraz i w przyszłości np.

a Możliwość wsparcie w ramach programów Unii Europejskiej

- b.....
- c.....
- d.....

3.4 Zagrożenia zewnętrzne np.;

a Napływ taniego miodu z USA

- b.....
- c.....
- d.....

4 Proszę wymienić przynajmniej pięć najważniejszych problemów pszczelarstwa powiatu żywieckiego , które powinny być rozwiązane w perspektywie do 2027 roku np.;

a nasadzenia drzew i krzewów miododajnych i ogrodach przydomowych

- b.....
- c.....
- d.....

5 Proszę opisać jak Pani/Pana zdaniem powinna wyglądać produkcja pszczelarska 2027 roku biorąc pod uwagę całokształt jej rozwoju

.....
.....
.....

6 Jakiej pomocy oczekujesz od Organizacji pszczelarskiej ,jak również od samorządu.....

.....
.....
.....

Załącznik nr 2. ZBLIŻENIA W KRAJOZNAWCZYM PLENERZE ŻYWIECCZYNY Z UWZGLĘDNIENIEM PSZCZELARSTWA

Nim spojrzemy na rozległy teren ziemi żywieckiej, nie sposób pominąć jej najciekawsze obiekty oraz samą stolicę powiatu.

1. Żywiec pierwotnie stanowił miasteczko przytulone do prawego brzegu Soły. Goszczącego tu turystę mogą zainteresować najstarsze obiekty: kościół farny ze stojącą obok niego imponującą, masywną dzwonnica i ciekawą wieżą, w którą wmurowano w kształcie krzyża pięć armatnich kul – pamiątek po zmaganiu się obrońców Żywca z nawałą szwedzką. Wewnątrz świątyni znajduje się grób ostatniej mieszkanki Żywca z rodu Habsburgów, księżnej Marii Krystyny Habsburg. Kilkadziesiąt metrów od fary przy rozwidleniu ulic Batorego i Świętokrzyskiej mamy drugi obiekt sakralny, tj. kościół pod wezwaniem Świętego Krzyża.
2. Tu rozpoczynała się jedna z najstarszych dzielnic miasta o prawie zapomnianej już nazwie Rudza. I tu spotkamy ukrytą za płotem kościoła niezwykle ciekawostkę – niewielki kamienny krzyż stanowiący pamiątkę miejsca straceń skazańców w minionych wiekach.
3. Przekraczając ulicę Kościuszki – główną arterię miasta – trafiamy do obszernego zabytkowego parku miejskiego noszącego aktualnie nazwę parku Habsburgów. Porasta go różnogatunkowy starodrzew, a przecina go struga wodna zwana młynówką. W narożu parku od strony rynku znajduje się zabytkowy zespół zamkowo-pałacowy.
4. W odremontowanym w ostatnich latach zamku jest atrakcyjny lokal gastronomiczny, muzeum etnograficzne oraz miejska biblioteka, którą po remoncie zamku przeniesiono z innego, znajdującego się w sąsiedztwie obiektu, zwanego dawniej Siejbą. Przed laty była tu plebania, w której nocował król Jan Kazimierz podążający na południe. Później budowla ta stanowiła siedzibę różnych cechów rzemieślniczych.
5. Od strony północnej w granicach miasta widzimy rozległy akwen zapory wodnej w Tresnej, noszący nazwę Jeziora Żywieckiego. Jest to wymarzona przestrzeń dla zwolenników pełnego relaksu zarówno na wodzie, jak i obrzeżach zbiornika. W pełni sezonu są tu uprawiane sporty wodne jak kajakarstwo czy żeglarstwo, łącznie z regatami. W malowniczych zakątkach wzdłuż brzegów jeziora znajdują się liczne obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe wyposażone w sprzęt wodniacki. Są tu również obszerne i bezpieczne plaże dla chętnych do kąpieli słonecznych. Korzystając z doskonałych dróg, czas podążać w kierunku północno-wschodnim, czyli Suchej Beskidzkiej.
6. Tuż po opuszczeniu miasta napotykamy pierwszą atrakcyjną pasiekę na wąskim pasie stoku Góry Burgałowskiej, tj. między ulicą Krakowską a brzegiem jeziora. Należy ona do pochodzącego z Żywca, a mieszkającego w Katowicach pana Kudzi.
7. Nieco dalej nad potokiem Moszczanka, w rzadkim zagajniku jest wielorodzinna część pasieki pana Władysława Bożka.
8. Natomiast w Kocierzu Moszczanickim, jest gospodarstwo pasieczne pana Piotra Biernata oraz pana Roberta Wośko produkujących miody wielokwiatowe, nektarowo-spadziove, ze spadzi liściastej i iglastej a także pyłek pszczeli i propolis.
9. W Kocierzu Rychwałdzkim mieści się siedziba Stowarzyszenia Pszczelarzy „Beskidzkie Trutnie”. Które realizuje utworzenie centrum szkoleniowego i edukacyjnego dla pszczelarzy oraz zainteresowanych osób.
10. Stąd podążamy do Gilowic, niezwykle gospodarnej wsi. Rzucają się w oczy gustowne zabudowania, tu i ówdzie nowo powstałe drobne przedsiębiorstwa.

Szczególnie godne uwagi jest tu znakomite rodzinne gospodarstwo pasieczne pana Mariana Adamka i jego syna. Oprócz licznej i wzorowo prowadzonej od lat pasieki w gospodarstwie tym prowadzona jest produkcja odzieży ochronnej dla pszczelarzy o szerokim asortymencie, produkcja węży oraz mały sklepik z różnymi akcesoriami dla pszczelarzy, a zwłaszcza słoikami. Zatrudnia się tu kilka miejscowych kobiet.

11. Dalej trasa prowadzi krętymi zakolami przez Ślemień. Tu znajduje się relikw minionych lat w postaci resztek pieca hutniczego, służącego ongiś do pozyskiwania żeliwa z okolicznych rud darniowych.
12. W Ślemieniu został utworzony, staraniem miejscowej gminy i ze wsparciem Towarzystwa Miłośników Ziemi Żywieckiej, obszerny skansen jako Żywiecki Park Etnograficzny. Na areale ziemi, odstąpionej na ten cel przez Lasy Państwowe, wzniesiono już kilkanaście przeniesionych z innych rejonów i zrekonstruowanych zabytkowych drewnianych budowli. Ich wnętrza są sukcesywnie wyposażane w liczne i różne eksponaty, świadczące o materialnej kulturze naszych przodków na przestrzeni wieków.
13. Na terenie gminy w miejscowości Las znajduje się interesujący obiekt turystyczny znany jako Jaskinia Komonieckiego oraz zagroda przyrodnicza eksponująca ciekawe okazy flory i fauny.
14. W drodze powrotnej ze Ślemienia i Koconia w stronę Rychwałdu przez Pewel Ślemieńską, znajduje się Sanktuarium Maryjne, tzw. Jasna Górka. Kościół został zbudowany na kamiennej grocie, ze słynnym obrazem repliki matki Boskiej Częstochowskiej z XIX wieku. Pod kościołem znajduje się kamienna grotka w kształcie tunelu zakończona wnęką z figurą Matki Bożej. Z pod figury w grocie wypływa źródło z wodą która według legendy ma moc uzdrawiającą. Jasna Górka jest miejscem kultu oraz wielu pielgrzymek z całej polski jak i Orawy, Węgier.
15. Z Jasnej Górki w kierunku Rychwałdu, w Pewli Ślemieńskiej, znajduje się pasieka wędrowna licząca 150 pni „Pszczela Osada” wyróżniona wieloma nagrodami prowadzona przez Józefa i Arkadiusza Ścieszka. Pasieka pozyskuje miody gatunkowe oraz produkty pszczele.
16. W sąsiedniej wiosce Kocoń stoi ciekawa kapliczka upamiętniająca jedną z bitew konfederacji barskiej.
17. Kolejne ciekawostki czekają na turystę w drodze powrotnej przez Rychwałd. Tu niezwykle atrakcyjną stanowi zabytkowa świątynia, prowadzona przez mnichów zgromadzenia franciszkanów. Tuż za jej ogrodzeniem jest utrzymana w dobrym stanie asfaltowa droga, która prowadzi do przemiłego zakątka na końcu wioski. Jest nim zadbane niewielki sad owocowych drzew, a wśród nich rozstawiona pasieka. W środku znajduje się atrakcyjny pawilon zachęcający do towarzyskich spotkań przyjaciół z braci pszczelarskiej czy też prowadzenia szkoleń. Tuż obok jest okazały stylowy dom drewniany. Posesja przylega bezpośrednio do ściany lasu o drzewostanie mieszanym. Szczęśliwym gospodarzem całości jest pan Eugeniusz Piechota.
18. Dalsza droga prowadzi przez Moszczanicę, gdzie w oczy rzuca się kompleks zabudowań Zespołu Szkół Agrotechnicznych i Ogólnokształcących z resztą parku dworskiego oraz zabytkowym dworkiem, Centrum Edukacji Ekologicznej Arka, Skansenem pszczelarskim i pasieką edukacyjną.
19. Kierując się w stronę południową, trafimy na trakt orawski. Na szlaku dotrzemy do wiekowej, ludnej i dobrze zagospodarowanej wsi Jeleśnia. Tuż obok siebie znajdują się dwa interesujące obiekty, tj. kościół parafialny – jeden z najstarszych w powiecie oraz przyciągająca wzrok i budząca apetyt zabytkowa Stara Karczma serwująca regionalne posiłki.

20. Podążając dalej tym traktem w kierunku Słowacji, mijamy wieś Krzyżowa. Tu na zboczach gór, po obu stronach drogi i płynącego wzdłuż niej potoku Glinne znajdują się pamiątki z 1939 roku po kompanii fortecznej „Jeleśnia”. Aż do Przyborowa przebiega linia bunkrów, a w samym Przyborowie jest następna forteca. Z chwilą wybuchu wojny nie odegrały one żadnej roli, gdyż nie zostały obsadzone wojskiem.
21. Kolejną atrakcją jest kilkudziesięciopniowa pasieka pana Tadeusza Słowika nad dopływem potoku Glinnego – Miodowcem.
22. Z Krzyżową łączy się mniejsza wioska Krzyżówki, gdzie znajduje się rodzinne gospodarstwo pszczelarskie pani Anieli Kormanik i jej męża Józefa, specjalizującego się w produkcji interesujących uli drewnianych typu wielkopolskiego.
23. Na początku Przyborowa swoją pasiekę po prawej stronie ma pan Antoni Widz.
24. Dalej, na „Moczarkach”, w pięknym miejscu jest usytuowana pasieka pana Piotra Mędrali.
25. Niedaleko swoją pasiekę ma pan Józef Kamiński – jej nazwa to „Głuchaczki”. Można tutaj podpatrzeć również inne ciekawe „wynałazki”.
26. Za Przyborowem zaczyna się piękna gmina Koszarawa, która słynie z wyrobu drewnianych zabawek. Na początku Koszarawy po lewej stronie jest umiejscowiona pasieka pana Jana Męta.
27. Wracamy do Krzyżowej i przechodząc przez górę leżącą teraz po lewej stronie, dostajemy się do malowniczej miejscowości Sopotnia Wielka. Warto tutaj zobaczyć największy naturalny wodospad w Beskidach.
28. Idąc w stronę kościoła, po 300 m mijamy po lewej stronie pasiekę pana Pawła Jureczka, a następnie pasiekę pana Józefa Bieguna.
29. Będąc obok szkoły, warto zejść z głównej drogi, aby zobaczyć najdłuższą w Beskidach, bo liczącą 101 m długości jaskinię.
30. Na lewym brzegu Soły mamy historyczną dzielnicę Żywca – Zabłocie. Przed wielu laty stanowiła ona zaledwie lichą wieś. Do jej rozkwitu przyczynili się nowi przybysze, tj. liczne rodziny Izraelitów. Z ich inicjatywy powstał w Zabłociu dworzec kolejowy oraz liczne drobne przedsiębiorstwa. Jednak największym z nich była fabryka papieru – późniejsza „Solali” znana ze swej produkcji na całym świecie. Jej właścicielem był Żyd Sorosz. W pamięci mieszkańców tej dzielnicy zapisał się on również tym, że był głównym sponsorem wznoszonego w późniejszych latach znajdującego się w sąsiedztwie fabryki kościoła pw. św. Floriana.
31. Po drugiej stronie Soły, naprzeciw papierni, dominuje najwyższe wzniesienie w mieście, tj. Grojec. Kroniki podają, że na tej górze przed wiekami znajdował się drewniany zamek rodu Skrzyńskich, znanych jako rycerze rozbójnicy, grasujący przy trakcie handlowym.
32. Trakt wiedzie na południe i można by go dzisiaj nazwać traktem „piwem i miodem płynącym”. U granic miasta nadal działa słynny na cały świat żywiecki browar, będący uprzednio własnością arcyksiężącą. Zaletą jego produktów jest niezmiennie górską wodą, czerpaną z płynącej obok rzeki Leśnianka.
33. Lewą stroną traktu można dojechać do Juszczyzny. Tu znajdują się dwie wielopniowe pasieki mistrza pszczelarskiego pana Jana Ciućki, który hoduje również matki pszczele wysyłane na cały kraj.
34. Znowuż po prawej stronie traktu, w Radziechowach, jest atrakcyjna pasieka pana Tadeusza Ozimińskiego, wieloletniego prezesa tutejszego koła pszczelarzy. Jedną z atrakcji jego pasieki są ule figuralne.

35. Jadąc od ronda w Przybędzy ul. Zieloną (w stronę miejscowości Węgierska Górka), skręcamy w drugą przecznicę w prawo. Za wzniesieniem znajduje się piękne gospodarstwo pasieczne prowadzone przez Panią Sabinę i Pawła Zuziak.
36. Gmina Węgierska Górka stanowi jakby miodową krainę. Prowadzone są tu liczne, duże pasieki rodzinne – nierzadko wielopokoleniowe. Często usytuowane są one na granicy kompleksów leśnych.
37. Na szczególną uwagę zasługuje działalność pana Andrzeja Tomiczka z Cięciny, który podstawową pasiekę usadawił w pobliżu miejsca zamieszkania, tj. w uroczysku „Bartne”. Kilka pasiek prowadzi w bliższej i dalszej okolicy. Hoduje również matki pszczoły. W pszczelarzeniu od lat wspomaga go syn.
38. Wędrując w kierunku północnym, trafiamy do Łodygowic. Znajdziemy tu okazały pałacyk należący ongiś do barona Ottona Klobusa, a w centrum wsi zabytkowy dwór obronny z resztą cokołu, otoczony różnorodnym starodrzewem. Miejscowość ta godna jest upamiętnienia chociażby z tego powodu, że baron Klobus był inicjatorem odrodzenia się przed laty pszczelarstwa na Żywiecczyźnie, ale też znaczącym fundatorem początkującego szkolnictwa w tym zakresie. Obecnie mamy tu wyróżniających się pszczelarzy, dbających o unowocześnienie życia organizacyjnego i szerzenie tak wśród pszczelarzy, jak i najmłodszych pokoleń wiedzy pszczelarskiej w oparciu o najnowsze osiągnięcia naukowe. Są nimi panowie Waław Nogaś oraz Włodzimierz Małyśiak.
39. Na pozostałym terenie Żywiecczyzny dostrzegany jest wyraźny niedosyt zainteresowania miejscowych pszczelarzy życiem organizacyjnym, co może negatywnie wpływać choćby na utrzymanie wymaganego poziomu zdrowotności pasiek. Tereny tych gmin stanowią godną zainteresowania atrakcję w kierunku rozwoju pszczelarstwa, czemu może służyć bogata biosfera, postępujące zagospodarowanie przez drobne firmy czy też napływ nowych, osiedlających się tu ludzi. Magnesem do poszerzenia nowych trendów mogą być ciekawe zabytki, występowanie różnorodnej flory i fauny – chociażby w rejonie ścisłego rezerwatu przyrody w masywie Romanki, gdzie bytuje głuszec czy też rzadko spotykany w naszym kraju ryś i niedźwiedź.
40. W gminie Ujsoły, na terenie wsi Złatna mamy unikalne źródło z zawartością siarki, o dużej wydolności, ze swoim ciekim zwanym przez miejscowych Śmierzącym Potoczkiem, którego wody pobierane są bezpośrednio przez zainteresowane osoby w celach leczniczych.
41. W miejscowości Sól w gminie Rajcza są liczne naturalne solanki i warstwa borowiny – cennej w leczeniu różnych schorzeń reumatologicznych.
42. Natomiast w Złatnej możemy zobaczyć też resztki pieca hutniczego używanego przed laty do pozyskiwania żeliwa na bazie rudy darniowej.